

Notulen van de vergadering van de Ministerraad op 14 augustus 1962

*'s Middags te 2.30 uur aangevangen, Trêveszaal.

Aanwezig: De Minister-President De Quay en de Ministers Van Aartsen, Beerman, Klompé, Korthals, Luns, Marijnen, Toxopeus, Veldkamp, Visser en Zijlstra (afwezig zijn de Ministers Cals en De Pous).

Voorts zijn aanwezig de Staatssecretarissen Bot, Calmeyer en De Jong.

Secretaris: Drs. Middelburg.

Nieuw-Guinea

De *Minister-President* herinnert eraan, dat de Raad de vorige dag heeft besloten de afwezige ministers terug te roepen voor het beraad over de recente ontwikkelingen in de kwestie Nieuw-Guinea. Voor hen herhaalt spreker de historie met de brief van U Thant aan de Indonesische Minister Subandrio (zie notulen 8 augustus 1962 blz. 1) en in het bijzonder het vreemde verloop van de vlaggenkwestie. Hierover is na de vergadering van de vorige dag een telegram aan de Nederlandse onderhandelaars gezonden. In die vergadering kwam ook een bericht over nieuwe vluchten van Indonesische vliegtuigen boven Nieuw-Guinea; intussen is gebleken, dat deze opnieuw parachutisten hebben neergelaten. De instructie is gegeven de Amerikaanse Minister Rusk over een en ander in te lichten en hem te herinneren aan zijn uitspraak in Athene tegenover Minister Luns, dat Indonesië een heidens hoge prijs zou moeten betalen als het beheer over Nieuw-Guinea wil krijgen. Deze nacht is spreker om twee uur door Ambassadeur Van Roijen opgebeld. Deze zeide, dat de delegatie geschrokken was van het telegram. Hij was het ermede eens, dat de infiltraties een schandaal zijn, maar hij had uit besprekingen met Subandrio de indruk, dat deze na ondertekening van de overeenkomst niet meer voor zullen komen. U Thant zou ook aan Nederland een memo geven: naast de vlag van de VN zou van 1 oktober tot 31 december de Nederlandse vlag wapperen, daarna de Indonesische (samen met de VN-vlag). De geïnterneerde Indonesische militairen zouden naar Indonesië worden teruggezonden. Spreker heeft geantwoord, dat het Kabinet geschrokken was van de ontwikkeling van de laatste dagen. Dr. Van Roijen zeide nog, dat noch onze bondgenoten noch de Afro-Aziaten het zouden begrijpen, als Nederland de besprekingen zou onderbreken. Voor de houding van U Thant in de vlaggenkwestie ziet spreker als verzachtende omstandigheid, dat Dr. Van Roijen in een eerder gesprek met Subandrio over de vlaggen tijdens het VN-bestuur had gezegd, dat deze dit aan U Thant moest vragen.

Minister *Luns* deelt mede, dat hij de instructie heeft gegeven, dat de verlening van technical assistance aan Nieuw-Guinea uitsluitend via de Verenigde Naties zal kunnen geschieden. Na een vraag van Dr. Van Roijen heeft spreker na overleg met andere bewindslieden geantwoord, dat Nederland bereid is voor deze hulp 3 maal \$ 10 mln. beschikbaar te stellen.

De *Minister-President* deelt mede, dat onder leiding van de VN-generaal Rikhye de volgende vier punten zijn vastgesteld. De bevoorrading van de Indonesische parachutisten op Nieuw-Guinea zal gebeuren door Indonesische schepen onder VN-vlag en met een vertegenwoordiger van de VN aan boord via havens die het Nederlandse Gouvernement zal aanwijzen. De strijdkrachten zullen onder de Secretaris-Generaal van de VN staan. De VN-veiligheidstroepen - 1000 man sterk - zullen zo snel mogelijk worden aangetrokken. De gevangene Indonesische militairen zullen niet via Singapore maar direct naar Indonesië teruggezonden worden.

Spreker brengt vervolgens de tekst van de ontwerpovereenkomst ter sprake. Minister *Luns* merkt op, dat Dr. Van Roijen niet heeft onderhandeld over wensen, die de Regering kenbaar heeft gemaakt; als de Indonesische delegatie een voorstel afwees, liet Dr. Van Roijen dit zonder meer vallen. De *Minister-President* verwijst hiervoor naar het overzicht van wat bij de

onderhandelingen is gebeurd. Hij merkt op, dat de Raad, die nu vrijwel voltallig is, zijn standpunt zal moeten bepalen over de volgende punten.

- a. de ontwerpovereenkomst inzake de overdracht van het bestuur over Nieuw-Guinea;
- b. de financiële regeling;
- c. de militaire overeenkomst en
- d. de actuele situatie op Nieuw-Guinea.

De vorige dag was de Raad van gevoelen, dat de grens bereikt was van wat de Nederlandse regering kon aanvaarden, zowel door het voortgaan van de Indonesische infiltraties als door de manier, waarop bij de onderhandelingen in Amerika is opgetreden.

Minister *Luns* merkt op, dat Dr. Van Roijen uitgaat van het axioma, dat de Indonesische President Sukarno op 17 augustus de totstandkoming van de overeenkomst inzake de overdracht van bestuur over Nieuw-Guinea moet kunnen mededelen. Spreker meent, dat de Nederlandse regering moet eisen, dat er een einde komt aan de Indonesische infiltraties op Nieuw-Guinea en dat, als dit niet gebeurt, de Nederlandse Regering nader zal zien wat zij zal doen. Wat de vlaggenkwesie betreft herinnert spreker eraan, dat bij de overkomst van Dr. Van Roijen naar Nederland een laatste gesprek in zijn kamer heeft plaats gehad, waarbij de Minister-President aan Dr. Van Roijen heeft gevraagd hoe zou worden gereageerd op een eis van Indonesië, dat op 1 januari 1963 de Indonesische vlag op Nieuw-Guinea gehesen zou moeten worden. Spreker voegde eraan toe, dat de Nederlandse Regering door de Nederlandse onderhandelaars over de overeenkomst inzake Nieuw-Guinea voor voldongen feiten is geplaatst. Minister *Visser* deelt mede, dat men op Nieuw-Guinea met evacuatie van de Nederlandse militairen en burgers niet onmiddellijk gereed zou zijn en dat de opstelling van de Nederlandse strijdkrachten zodanig is, dat bij een grote aanval van Indonesië veel slachtoffers zouden vallen. Spreker komt daarom terug van het voorstel, dat hij de vorige dag heeft gedaan. Hij wil in dit laatste stadium President Sukarno geen motief aan de hand doen om een aanval te doen.

Minister *Toxopeus* is bij lezing van de telegrammen wel geschrokken van de wijze, waarop de Nederlandse delegatie te werk gaat. Hij heeft de indruk, dat alles wat men van Indonesische zijde eist zonder meer wordt toegegeven en dat wat de Nederlandse regering vraagt niet eens wordt besproken. Intussen vraagt spreker zich af, na wat Minister *Visser* zegt, of de Nederlandse regering nog iets zal kunnen afwijzen waaromtrent in New York al overeenstemming is bereikt. Minister *Luns* verduidelijkt, dat de bespreking in de Raad thans gaat om al of niet ondertekenen van de overeenkomst. Minister *Zijlstra* had begrepen, dat de formele onderhandelingen tussen de Nederlandse en Indonesische delegatie op 13 en 14 augustus zouden plaats vinden; hij hoort nu, dat de volgende dag alleen ondertekening zal plaats vinden. Minister *Luns* bevestigt dit. Minister *Zijlstra* stelt de vraag of het mogelijk is, dat Indonesië nog wijzigingen zal voorstellen. Minister *Luns* antwoordt bevestigend. Minister *Zijlstra* acht het niet uitgesloten, dat de regeling van de financiële punten nog niet perfect is op het ogenblik van ondertekening van de overeenkomst.

Minister *Marijnen* stelt de vraag of er enig bericht is, dat de Indonesiërs na ondertekening van een overeenkomst niet verder zullen gaan met infiltraties. Minister *Zijlstra* merkt op, dat het weekoverzicht de inlichtingen hieromtrent geeft. Minister *Korthals* meent, dat hierover ook gepubliceerd moet worden. Minister *Marijnen* stelt in de eerste plaats de vraag of met de ondertekening van de overeenkomst de infiltraties afgelopen zijn en in de tweede plaats hoe de houding tegenover de Indonesische infiltranten zal zijn. Minister *Visser* antwoordt, dat de Nederlandse strijdkrachten niet meer achter infiltraties aan zullen gaan, zodra de overeenkomst is getekend. Staatssecretaris *Bot* merkt op, dat Nederland tot 1 oktober soeverein is op Nieuw-Guinea en tot die datum verantwoordelijkheid draagt. Staatssecretaris *De Jong* wijst op de passage in de overeenkomst, dat de burgers van de betrokken gebieden vrij heen en weer zullen kunnen gaan. Minister *Luns* meent, dat de Nederlandse marine een schot voor de boeg zou moeten geven als Indonesische vaartuigen voor 1 oktober naar Nieuw-Guinea zouden komen. Deze zullen opgebracht moeten worden, als zij bij onderzoek militairen zouden vervoeren. Minister *Visser*

merkt op, dat de Nederlandse strijdkrachten op Nieuw-Guinea op snelle wijze gerepatriëerd zullen worden; voor Nederlanders die nog op Nieuw-Guinea blijven is politiebescherming nodig. De *Minister-President* meent, dat in het ontwerp voor de wapenstilstandsovereenkomst de datum ontbreekt, waarop de overeenkomst inwerking treedt. Minister *Luns* is van oordeel, dat tot 1 oktober geen enkele Indonesiër op Nieuw-Guinea mag binnenkomen. Minister *Beerman* meent, dat een schakel moet zijn voor de handhaving van de rust een artikel, dat Indonesië bij U Thant verklaart, dat na ondertekening van de overeenkomst geen nieuwe infiltraties meer zullen plaats hebben. De Indonesische militairen die op Nieuw-Guinea zijn zal men van Nederlandse zijde dan met rust kunnen laten. Minister *Zijlstra* wijst erop, dat handhaving van de wapenstilstand voor beide partijen een noodzakelijke voorwaarde is om de drie fasen, die in de overeenkomst zijn genoemd, te laten verlopen. Een mogelijkheid is, dat de Nederlandse regering zich bereid heeft verklaart de overeenkomst te tekenen, waarbij het duidelijk moet worden, dat, als Indonesië niet van nieuwe infiltraties afziet, het verdrag niet perfect is en niet geratificeerd zal kunnen worden. De *Minister-President* is van oordeel, dat de wapenstilstandsovereenkomst een staakt het vuren van beide kanten moet inhouden, alsmede het afzien van nieuwe infiltraties.

Minister *Luns* neemt aan, dat de Raad ermede akkoord gaat, dat onzerzijds over de jongste Indonesische infiltraties weer protest wordt aangerekend bij U Thant en bij de Amerikaanse regering.

Minister *Toxopeus* stelt de vraag wat zal worden gedaan, als Indonesië niet van nieuwe infiltraties wil afzien. Minister *Luns* is van oordeel, dat dan een beroep op de Veiligheidsraad moet worden gedaan. De *Minister-President* vraagt zich af of men niet te gemakkelijk aan Sukarno een voorwendsel geeft om tot de grote militaire aanval op Nieuw-Guinea over te gaan. Als nog geen overeenkomst is bereikt, kan men verwachten, dat Sukarno op 17 augustus zal stellen, dat Nederland obstructie voert tegen bereiken van een overeenkomst en dat daarom Indonesië Nieuw-Guinea maar zelf binnen zijn gebied moet halen. Spreker is er wel voor voorwaarden te stellen inzake het afzien van nieuwe infiltraties.

Minister *Zijlstra* is nog niet gerust; de Regering is in tijdnood en komt zo tot een zenuwachtige behandeling van de zaak. Men loopt dan de kans, dat er de volgende dag een kring van misverstanden is ontstaan, waar men niet meer uitkomt. De Indonesische regering zal dan stellen, dat Nederland bezwaren tegen een overeenkomst, die onder leiding van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties is ontworpen, heeft gemaakt en men zal dat aangrijpen als aanleiding voor een grote aanval. Spreker vindt het - gezien de militaire en politieke overmacht - te riskant om onze delegatie de volgende dag te laten verklaren, dat de overeenkomst pas wordt getekend, als de wapenstilstand ook betekent, dat er geen nieuwe infiltraties plaats hebben. Hij voelt ervoor te verklaren, dat Nederland de overeenkomst tekent, aannemend, dat het feitelijk, moreel en politiek noodzakelijk is, dat er een effectieve wapenstilstand op Nieuw-Guinea komt, wat betekent, dat er geen nieuwe infiltraties plaats hebben en van Nederlandse zijde geen jacht meer op Indonesische infiltranten zal worden gemaakt.

Minister *Klompé* stelt de vraag wat minister *Zijlstra* denkt te doen als Indonesië daarna ook nog parachutisten overbrengt. Minister *Zijlstra* antwoordt, dat er dan geen wapenstilstand is en dat het dan ondenkbaar is, dat ons parlement de overeenkomst ratificeert. Dan is het nodig ons tot de Veiligheidsraad te wenden. De Nederlandse Regering zal moeten oppassen de volgende dag niet de schuld te krijgen, dat geen overeenkomst tot stand komt. Minister *Korthals* merkt op, dat het niet zo mag zijn, dat op vragen uit het parlement als op Nederlandse militairen na ondertekening van de overeenkomst geschoten wordt, moet worden geantwoord, dat dit niet in de overeenkomst geregeld was. Minister *Zijlstra* kan zich ook indenken, dat in New York gezegd wordt, dat Nederland de overeenkomst niet tekent, als dit niet geregeld is. De vraag is alleen hoe kan worden voorkomen, dat Nederland de volgende dag als de schuldige wordt aangewezen, dat geen overeenkomst tot stand is gekomen. Minister *Luns* meent, dat de Nederlandse regering schuldige nalatigheid zou kunnen worden verweten, als niet een papieren zekerheid over de wapenstilstand werd verkregen. De *Minister-President* meent dat de Nederlandse

delegatie zal kunnen stellen, dat zij de overeenkomst wil tekenen, maar dat de overeenkomst in groot gevaar komt, als niet tegelijk een wapenstilstandsovereenkomst tot stand komt, die ook zal gelden voor de periode tot 1 oktober. Minister *Visser* is het hiermede eens. Minister *Luns* is van mening, dat de datum van 17 augustus alleen voor Indonesië betekenis heeft; voor Nederland zou dit evengoed 18 of 19 augustus kunnen zijn. Minister *Zijlstra* verwerpt evenals Minister *Luns* de haast die men met deze zaak wil maken; deze is in strijd met de zorgvuldigheid, vooral omdat de bewindslieden de teksten van de overeenkomsten nog niet in hun definitieve vorm kennen. Als echter wordt verlangd, dat de Regering eerst het papier met de wapenstilstand moet goedkeuren, vreest spreker, dat de volgende dag verwarring zal optreden. Minister *Beerman* meent, dat de Ministerraad over de wapenstilstand geen papier behoeft te hebben. De *Minister-President* meent ook, dat bij de overeenkomst kan worden gezegd, en in het verslag erover vastgelegd, dat van de ondertekening van de overeenkomst af tot 1 oktober 1962 een wapenstilstand moet bestaan en moet worden nageleefd. Minister *Luns* verwacht, dat Nederland na ondertekening van deze overeenkomst geen last met Indonesische infiltraties meer zal hebben. Dan zal Indonesië de ratificatie van de overeenkomst niet in gevaar willen brengen. Spreker merkt op, dat de Ministerraad er dan vanuit gaat dat Nederland deze bijzonder ongunstige overeenkomst aanvaardt.

Staatssecretaris *Bot* brengt ter sprake, dat de Minister van Financiën het wetsontwerp voor een molestverzekering voor Nieuw-Guinea niet verder wil behandelen. Het is echter zowel hier te lande als in de Nieuw-Guineeraad bekend gemaakt, dat een molestregeling zou worden ingediend; daar rekent men dus op. Als men dit zou terugdraaien, zou men de Nederlandse regering van kwade trouw kunnen beschuldigen. Met de gereduceerde regeling zou een totaal bedrag van f 28 mln. gemoeid zijn, als sprake zou zijn van een volledig verlies van alle Nederlandse ondernemingen op Nieuw-Guinea. Spreker doet een beroep op de Raad om de voorbereiding van deze regeling voortgang te laten vinden.

Minister *Zijlstra* merkt op, dat hij bij de discussie een aantal bezwaren heeft gemaakt over het ontwerp, dat erop neer zouden komen, dat voor de bedrijven op Nieuw-Guinea een gunstigere regeling zou worden voorgesteld dan voor de Nederlandse bedrijven, die in Indonesië werkzaam zijn. Spreker heeft zich door Staatssecretaris *Bot* laten overtuigen, dat het hier een andere zaak betreft en dat dit moet doorgaan. Men moet echter trachten te vermijden, dat de regeling een premie van confiscatie van Nederlandse bedrijven op Nieuw-Guinea door Indonesië zou zijn. Spreker stelt daarom voor, dat men dit ontwerp opnieuw bekijkt in het licht van de nieuwe situatie. Staatssecretaris *Bot* wijst erop dat in de regeling de bedrijven ook zelf een deel van het risico moeten dragen. Als de Regering niets doet, is er grote kans, dat normale voorzieningen (elektriciteit, water) niet voortlopen, hotels sluiten enz. Minister *Beerman* merkt op, dat een verzekering een dekking geeft voor een onzekere kans; dat is nu anders geworden. Spreker is niet van oordeel dat de Regering niets moet doen, maar hij vraagt zich af of de Regering een risico moet dragen, wat ten aanzien van Nederlandse bedrijven in Indonesië niet is gebeurd. Staatssecretaris *Bot* merkt op, dat vele bedrijven op Nieuw-Guinea op verzoek van de Nederlandse Regering daar gevestigd zijn. Daar komt bij, dat als alle bedrijven wegtrekken van het economische leven op Nieuw-Guinea weinig overblijft. Minister *Zijlstra* heeft behoefte na te gaan of alles op dezelfde manier geregeld moet worden in de nieuwe situatie. Indiening van het wetsontwerp moet niet een uitnodiging zijn aan Indonesië om de Nederlandse bedrijven op Nieuw-Guinea te confisceren. Het gaat er dan bijv. om welke voorwaarden de Nederlandse Regering gerechtigd is te stellen. Minister *Toxopeus* onderstreept, dat men deze molestregeling niet als een normale assurantie mag zien nu de bedrijven zich op Nederlands verzoek daar hebben gevestigd. Minister *Zijlstra* merkt op, dat de artikelen 6, 7 en 8 geen betrekking hebben op deze zaak. Het gaat bijv. over muntbiljetten, een punt dat bij de onderhandelingen in New York besproken wordt.

Minister *Luns* deelt mede, dat hij telefonisch van de Nederlandse delegatie heeft vernomen, dat Dr. Van Roijen de besprekingen heeft afgebroken. Deze morgen heeft U Thant Dr. Van Roijen bij zich geroepen en hem medegedeeld, dat de Indonesische Minister van

Buitenlandse Zaken Subandrio hem zojuist had laten weten, dat hij diens compromisvoorstel inzake de vlaggen (VN-vlag en Nederlandse vlag voor 1 januari 1963, van 1 januari 1963 af de VN-vlag en de Indonesische vlag) kon aanvaarden mits de Indonesische vlag op 31 december 1962 zou worden gehesen. Tien minuten later zei U Thant, dat Subandrio hem had laten weten, dat Sukarno het compromis niet wilde aanvaarden. Daarop heeft Dr. Van Roijen geantwoord, dat de Nederlandse delegatie, gezien deze afwijzing en de nieuwe Indonesische infiltraties, zich verplicht zag de onderhandelingen te onderbreken om met de Nederlandse regering overleg te plegen. President Kennedy en de derde man, de Amerikaan Bunker, zullen nu met President Sukarno spreken. Dr. Van Roijen deelde voorts mede, dat in het ontwerp voor de militaire overeenkomst is vermeld, dat alle vijandelijkheden beëindigd moeten worden op 18 augustus. Spreker is bijzonder verheugd, dat Dr. Van Roijen de onderhandelingen heeft onderbroken. De *Minister-President* wijst op de mogelijkheid, dat na het telefoongesprek tussen President Kennedy en President Sukarno laatstgenoemde zal zeggen, dat het compromis maar moet worden aanvaard; dan kan Nederland niet meer nee zeggen tegen die ongunstige regeling der vlaggen.

Minister *Luns* heeft van Dr. Van Roijen begrepen, dat de houding van U Thant en de betrokken Amerikanen sterk beïnvloed is door de nieuwe Indonesische infiltraties.

Minister *Zijlstra*, terugkomend op de bespreking van de wapenstilstand wijst erop, dat in het weekoverzicht nr. 17 onder punt 3A staat, dat de militaire experts van beide partijen het erover eens zijn, dat na de ondertekening geen vijandelijkheden meer mogen voorkomen en dat beide delegaties, dat in de vergadering hebben bevestigd. Spreker meent, dat dan aan Dr. Van Roijen kan worden gevraagd of ook de hoofden van de beide delegaties hiermede akkoord gaan en hoe de Nederlandse regering zekerheid op dit punt kan krijgen.

Minister *Luns* leest de tekst voor van het telegram, dat hij aan Dr. Van Roijen zal zenden. Hierin staat o.a., dat de Regering akkoord gaat met de opschorting van de onderhandeling over Nieuw-Guinea. Voorts wordt gevraagd waar is geregeld, dat na de ondertekening Indonesië zijn aanvallen op Nieuw-Guinea staakt en met name dat nieuwe infiltraties uitgesloten zijn.

De *Minister-President* deelt mede, dat Dr. Kortenhorst heeft gevraagd of de Kamercommissies ingelicht kunnen worden. Spreker meent, dat dit onder deze omstandigheden niet mogelijk is. Minister *Zijlstra* is ook van oordeel, dat dit pas na de beslissing kan gebeuren.

Minister *Beerman* maakt zich zorgen erover, dat tijdens zijn afwezigheid is besloten de Gouverneur van Nieuw-Guinea te machtigen om over de toelating van inwoners van Nieuw-Guinea tot Nederland te beslissen. Minister *Toxopeus* merkt op, dat men om hierover in aanmerking te komen aan vier criteria moet voldoen.

Staatssecretaris *De Jong* deelt nog iets mede over het neerlaten van Indonesische parachutisten in de vorige nacht en het neerschieten van een Indonesisch vliegtuig van de 'Groningen' af.

De *Minister-President* stelt de volgende conclusies voor:

1. De Ministerraad zal de volgende middag om twee uur weer zo voltallig mogelijk bijeenkomen; voordien zal er dan gelegenheid zijn de teksten van de ontwerpovereenkomsten goed te bekijken; Minister *Luns* zal voorgelezen telegram aan Dr. Van Roijen zenden.
2. Aan de journalisten zal meegedeeld worden, dat er nog een communiqué komt. Hierin zal alleen worden gezegd, dat de Ministerraad zich diepgaand heeft beziggehouden met de stand van de onderhandelingen en dat daartoe het Kabinet zo voltallig mogelijk heeft vergaderd.
3. Minister *Zijlstra* en Staatssecretaris *Bot* zullen de volgende morgen samen spreken over de ontworpen regeling voor het molestrisico op Nieuw-Guinea.

De *Raad* verklaart zich met deze conclusies akkoord.